

‘Met zachte leidsels heb ik hen gemend, met teugels van liefde’ (Hos. 11,4)

ERIC DE VOLDER: ‘De thematiek voor *De Damen* werd initieel voorgesteld door de kvs zelf. Het uitgangsmateriaal waren bestaande teksten van priesters-dichters zoals Guido Gezelle, Cyriel Verschaeve en Anton Van Wilderode. Bij het doorlezen van die literatuur leek dit in eerste instantie moeilijk. De teksten klonken oubollig, bestoft, zeer symbolisch, altijd een opgeheven wijsvinger achter de hand, historiserend... Niet iets wat je van onder het stof wil uithalen. Ik had niet meteen het gevoel dat ik daarin als regisseur nog iets zou willen verdedigen. Anderzijds waren er ook een vijftal kladschriftjes: dagboeken van een zuster-overste van een Kempische huishoudschool, geschreven tijdens de oorlogsjaren. Maar toen ik de boekjes van die non las, dacht ik, dit is te proper. Alsof ze wist dat het door iemand anders gelezen zou worden en ze er goed moest uitkomen. Uiteindelijk is het dan toch een andere zoektocht geworden.’

Wat is liefde?

Die zoektocht leidde naar de strenge, katholieke opvoeding die De Volder had genoten in het beteuvelde Vlaanderen van de jaren '50-'60. Een thematiek die aanwezig is in de meeste van zijn toneelstukken, hoewel eerder als betekenisgevend contextelement. Nu wordt dat gegeven ten volle uitgespit, uiteengetrokken en binnenstebuiten gekeerd. De naoorlogse generatie waartoe De Volder behoort, heeft moeizaam dat katholieke juk van zich af geworpen. Is het theater, en *De Damen* in het bijzonder, de plek van de afrekening met dat verleden?

ERIC DE VOLDER: ‘Nee, dat denk ik niet. Ik haal de rituelen niet onderuit. Het is niet juist om rebellie als vertrekpunt te gebruiken, vind ik. Het zou betekenen dat ik iets wegduw en er daardoor niet aan kan komen. Terwijl je jezelf ten volle moet kunnen verplaatsen, zowel in het goede als in het slechte. Ondanks mijn argwaan, heb ik veel geleerd uit mijn opvoeding, en het heeft mij zeker beïnvloed in mijn werk. De organisatie van een mis, een lof of de vespers – de kostuums, het geluid, het licht, het auditorium, de attributen en hun specifieke betekenissen – is voor mij ook een toneelstuk. Dan ga ik niet zeggen: verbrand dat nu maar allemaal. Integendeel. In je puberteit duw je die invloeden weg maar op een bepaald moment groei je op en geef je ze een plek.’

De Damen baadt ten volle in die religieuze sfeer en symboliek, of zo lijkt het althans toch. De voorstelling heeft niet de pretentie een nieuwe vorm van sacraliteit op te roepen op het podium, zoals in *Maria Dolores* van Wayne Traub of *Marseille* van Romeo Castellucci het geval is. Daar word je op een bevreemdende, bijna nostalgische manier geconfronteerd met de zucht naar goddelijke zingeving en dient het rituele ter bevestiging van de band van het individu met het veronderstelde hogere. In *De Damen* daarentegen, worden religieuze rituelen uitgebeend en vervloeden ze met profanere omgangsvormen, sociale codes of eet- en tafelgewoonten. In die zin is *De Damen* een verhaal over secularisering en niet een poging tot herbevestiging van het mysterie van het leven.

ERIC DE VOLDER: ‘Voor mij is *De Damen* een verhaal dat meer gaat over hoe mensen met mekaar omgaan. Wat is liefde? Wat is aantrekken en afstoten? Hoe verhoudt de jongere generatie zich tot de oudere? Hoe worden jongeren bij mekaar gebracht? Dat zit allemaal ingebed in een bad van gewoontes en rituelen. Wat schiet er over van de dingen die je vroeger hebt meegereggen? Zit daar iets in dat je nog kan gebruiken in je verdere leven, of als je problemen moet oplossen of mensen ontmoet? Volgens mij blijft alles over, behalve de figuur van God.’

Het tekstaandeel werd uiteindelijk, door de ontwikkeling van de scènes tijdens improvisatiesessies, gereduceerd tot drie gebalde monologen. De teksten zijn bijbels geïnspireerd, waarbij vooral het boek *Prediker* en de kerkelijke litanieën een inspiratiebron waren. Ze maken veelvuldig gebruik van de typische herhalings-effecten: dezelfde woorden of zinsdelen komen terug met telkens andere aanroepingen. Dat onderstreept het zuiverende en rituele karakter van de taal. Maar eigenlijk is het een tegenstrijdig verhaal over de liefde. De liefde is schoon en edel maar ze is ook wreed en kwetsend. Het is ook die tegenstrijdigheid die de voorstelling haar kracht geeft. Niet als les in de ondoorgroondelijke wegen van de liefde, maar als les over de vertwijfeling die het katholieke geloof in de harten van de mensen heeft gezaaid.’

Toch lijkt de liefde de enige uitweg. In een groteske en confronterende eindmonoloog steekt actrice Rein Decoodt met een blaffende keelstem een vertoog af over de hoop. Ervoor schetst De Volder een grimmiger beeld van de inwijding van het individu en de opname in de gemeenschap. Met opvallend veel geweld, bijvoorbeeld